

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.10.08>

Цятковська А.М.

*аспірантка кафедри конституційного та муніципального права
Юридичний інститут
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ПРИНЦИПИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Будь-які принципи, у т. ч. і принципи права, є продуктом людської діяльності, результатом якої вони виступають й інтереси якої вони задовольняють. Принципи є соціальними явищами як за джерелом виникнення, так і за змістом: їхнє виникнення зумовлюється потребами суспільного розвитку і в них відображаються закономірності суспільного життя. Головними джерелами цих принципів є політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя [1, с. 42]. Здавна принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої соціальної системи (в т. ч. правової), вимоги якого поширювалися на всі явища, що належали до цієї системи [2, с. 192–193]. Розглядаючи євроінтеграційну стратегію України як загальний, довгостроковий, послідовний план набуття Україною членства в Європейському Союзі, який відображає модель діяльності держави, варто звернути особливу увагу на те, що складає основу такої стратегії – на принципи. Адже саме принципи будують надійний і незмінний фундамент стратегічного курсу нашої держави.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних науковців. Багато вчених у своїх предметних дослідженнях опосередковано вивчають тему взаємодії з Європейським Союзом, предметом вивчення інших вчених виступають безпосередньо процеси, пов'язані з інтеграцією України до Європейського Союзу. Це такі вчені як М.Р. Аракелян,

О.К. Вишняков, Л.І. Даниленко, В.В. Говоруха, О.Ф. Деменко, М.С. Калина, Х.М. Олексик, І.В. Поліщук, О.В. Снігир, В.Ю. Стрельцов, О.О. Труш, І.В. Яковюк та ін.

Формулювання завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення та формулювання дефініції та ознак принципів євроінтеграційної стратегії України, а також переліку таких принципів.

Виклад основного матеріалу. У Філософському енциклопедичному словнику стверджується, що «принцип (від лат. *principium*) – першопочаток, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки. <...> У межах теоретичного знання принцип означає вимогу розгортання самого знання у систему, де всі теоретичні положення логічно пов'язані між собою і впливають певним чином одне з одного» [3, с. 519]. Словник української мови містить визначення принципу як «основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. <...> Правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін.» [4, с. 693].

Якщо говорити про принципи євроінтеграційної стратегії України, то варто відзначити, що однією з найважливіших категорій геополітики є геостратегія, яка означає обґрунтований геополітикою напрям діяльності держави на міжнародній арені. Як зазначає І.В. Артьомов: «Важливо своєчасно корегувати пріоритети зовнішньополітичного курсу.

Україна, на жаль, ніколи не мала чіткої геополітичної стратегії. Проте її розробка

є життєвою необхідністю для неї як суверенної країни. Це цілком відповідає її геополітичному потенціалу як значної європейської країни. Передумовою формування такої стратегії є чітке визначення базових цінностей і національних інтересів, внутрішніх і зовнішніх параметрів розвитку, геополітичних орієнтацій на перспективу» [5, с. 83]. Ми підтримуємо тезу І.В. Артьомова і виступаємо за важливість і необхідність формування євроінтеграційної стратегії України, а основу цієї стратегії становлять саме принципи, які акумулюють в собі та відображають базові цінності та пріоритети.

На нашу думку, під принципами євроінтеграційної стратегії України слід розуміти ключові вихідні положення, які становлять першооснову євроінтеграційної стратегії України, фундамент стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, мають комплексний характер, не є персоніфікованими, впливають на характер її внутрішньої діяльності та міждержавних відносин, є базою для створення всього масиву норм, які регламентують євроінтеграційну стратегію України.

Із цього визначення можна виокремити такі ознаки принципів євроінтеграційної стратегії України:

- це ключові вихідні положення, які становлять першооснову євроінтеграційної стратегії України, тобто це ідейний базис, що відображає її первісну сутність;
- складають фундамент стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі – є тим головним, істотним, що лежить в основі стратегічного курсу України, який закріплений конституційно;
- мають комплексний характер, тобто максимальний ефект досягається лише у взаємодії всіх принципів;
- не є персоніфікованими, тобто не спрямовані на конкретного суб'єкта, а стосуються невизначеного кола осіб;

– впливають на характер внутрішньої діяльності України та міждержавних відносин за її участі, оскільки принципи є ідейним підґрунтям для формування та подальшого закріплення правових норм, які регламентують діяльність державних органів;

– є базою для створення всього масиву норм, що регламентують євроінтеграційну стратегію України. Якщо розглядати процес правового регулювання суспільних відносин, розділивши його на складники, то формування принципів права виступає первісним етапом, а самі принципи є своєрідним орієнтиром правового регулювання.

Варто зазначити, що із плином часу принципи євроінтеграційної стратегії України зазнавали змін, як і змінювалася сама стратегія. Проте з 2014 р. відносини України з Європейським Союзом дещо стабілізувалися, тож вважаємо за можливе виокремити принципи євроінтеграційної стратегії України. Перш ніж запропонувати власний перелік принципів євроінтеграційної стратегії України, звернемося до науковців, які досліджували цю тему. Варто зазначити, що окремо принципи євроінтеграції України або ж євроінтеграційної стратегії України не були предметом наукового дослідження.

Так, В.О. Корнієнко у своїй праці «Україна в Європі і світі» перелічує такі принципи європейської інтеграції: «1) інтеграція – не засіб, а мета, 2) інтеграція – це розвиток, 3) інтеграція – це адекватний механізм, 4) наднаціональність, 5) спільна політика» [6, с. 147]. На нашу думку, такі тези скоріше виступають як ознаки, тобто як «риса, особливість» [7, с. 655] інтеграції, оскільки розкривають властивості, а не є основами інтеграції. Проте в будь-якому разі ми не погоджуємося з думкою В.О. Корнієнка про те, що інтеграція виступає не засобом, а метою, що неодноразово підкреслюється в цьому дисертаційному дослідженні. На нашу думку, інтеграція України до Європейського Союзу є саме засобом для досягнення більш масштабної та ціннісної мети – благополуччя України.

Реалізація євроінтеграційної стратегії України має відповідати базовим національним інтересам. Вони такі: перший – збереження територіальної цілісності держави та недоторканності її кордонів. Другий – включення української економіки до світової економічної системи. Третій – питання відносин України з безпосереднім географічним оточенням, тобто із сусідами, та ін. [8, с. 84–85].

Отже, підсумовуючи викладене вище, пропонуємо такий перелік принципів євроінтеграційної стратегії України:

1. Принцип незворотності європейського та євроатлантичного курсу України [9].

2. Принцип законності – неухильне дотримання державними органами та посадовими особами закону в процесі реалізації євроінтеграційної стратегії України.

3. Принцип демократичності вибору – рішення про намір приєднатися до будь-якого масштабного міжнародного об'єднання, в т. ч. до Європейського Союзу, має походити від Українського народу, а не диктуватися ззовні. Застосовуючи форми демократії, зокрема безпосередньої, відповідальні за прийняття рішень мають бути впевненими, що їх дії відображають прагнення більшості українців. Задля досягнення адекватного реального відображення суспільної думки у державі має проводитись перманентна широкомасштабна інформаційна політика. Інформація, що стосується важливої для держави сфери міжнародних відносин має бути повною, достовірною, актуальною, своєчасною та доступною.

4. Принцип пріоритету інтересів України (соціальної справедливості) – європейська інтеграція має відбуватися виключно у тому разі й у такий спосіб, який відображає економічні та політичні інтереси України. Будь-яка зовнішньополітична діяльність повинна здійснюватися виключно в інтересах суспіль-

ства загалом, а не врахуванні становища чи рангу окремої особи чи групи осіб.

5. Принцип гласності – керівництво України має застосовувати політику максимальної відвертості (відкритості) у діяльності державних установ і свободи інформації, з метою своєчасного та повного інформування населення України про хід реалізації євроінтеграційної стратегії України.

6. Принцип поступовості – інтеграція України до Європейського Союзу повинна відбуватися без раптових змін, проте зі збереженням помірного темпу реформ для досягнення кінцевої мети.

7. Принцип послідовності – всі засоби та способи досягнення кінцевої мети, необхідні зміни та реформи повинні бути логічними, становити єдину систему.

8. Принцип доцільності (співрозмірності засобів) – шкода, яка може бути завдана інтересам України в ході реалізації євроінтеграційної стратегії України повинна бути мінімізована, проте в будь-якому разі не повинна перевищувати здобутків від інтеграції України до Європейського Союзу. Зусилля мають бути сконцентровані на перманентному пошуку найбільш оптимального й ефективного варіанту реалізації євроінтеграційної стратегії України.

Висновки. По-перше, євроінтеграційна стратегія України – є основою для всіх процесів, які прямо чи опосередковано пов'язані з отриманням Україною повноправного членства в Європейському Союзі, і саме цей фактор зумовлює її високу значимість. По-друге, передумовою формування такої стратегії є формальне визначення принципів євроінтеграційної стратегії України, які становлять її фундамент і надають їй властивості довгостроковості. По-третє, дотримання викладених вище принципів під час формування та реалізації євроінтеграційної стратегії України є запорукою її успішного виконання та досягнення кінцевої мети.

Анотація

У статті аналізується питання принципів євроінтеграційної стратегії України. Принципи є соціальними явищами як за джерелом виникнення, так і за змістом: їх виникнення зумовлюється потребами суспільного розвитку і в них відображаються закономірності суспільного

життя. Розглядаючи євроінтеграційну стратегію України як загальний, довгостроковий, послідовний план набуття Україною членства у Європейському Союзі, який відображає модель діяльності держави, у статті наголошується на особливій важливості принципів, які становлять основу такої стратегії. Автор наголошує, що саме принципи будують надійний і незмінний фундамент стратегічного курсу нашої держави.

У статті визначаються принципи євроінтеграційної стратегії України як «ключові вихідні положення, які становлять першооснову євроінтеграційної стратегії України, фундамент стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, мають комплексний характер, не є персоніфікованими, впливають на характер її внутрішньої діяльності та міждержавних відносин, та є базою для створення всього масиву норм, які регламентують євроінтеграційну стратегію України». Автором також підкреслюється те, що реалізація євроінтеграційної стратегії України має відповідати базовим національним інтересам, і тому автор пропонує такий перелік принципів євроінтеграційної стратегії України: принцип незворотності європейського та євроатлантичного курсу України, принцип законності, принцип демократичності вибору, принцип пріоритету інтересів України (соціальної справедливості), принцип гласності, принцип поступовості, принцип послідовності, принцип доцільності (співрозмірності засобів).

Ключові слова: євроінтеграція, стратегія, принципи, основа, Європейський Союз, євроінтеграційна стратегія.

Tsiatkovska A.M. The principles of Ukraine's European integration strategy

Summary

The article analyzes the principles of Ukraine's European integration strategy. Principles are social phenomena, both by source and content: their emergence is conditioned by the needs of social development and reflects the patterns of social life. Considering Ukraine's European integration strategy as a general, long-term, consistent plan for Ukraine to become a member of the European Union, which reflects the model of state activity, the article emphasizes the particular importance of the principles that underpin such a strategy. The author emphasizes that these principles build a reliable and unchanging foundation for Ukraine's strategic course.

The article defines the principles of the European integration strategy of Ukraine as "the key starting points that make up the basic foundation of the European integration strategy of Ukraine, form the foundation of the strategic course of the state for the acquisition of full membership of Ukraine in the European Union, have a complex character, are not personalized and affect internal interstate relations, and form the basis for the creation of a whole array of rules governing Ukraine's European integration strategy". The author also emphasizes that the implementation of Ukraine's European integration strategy must meet the basic national interests, and therefore the author proposes the following list of principles of Ukraine's European integration strategy: the principle of irreversibility of the European and Euro-Atlantic course of Ukraine, the principle of legality, the principle of democratic choice, the principle of priority of Ukraine's interests, principle of publicity, principle of graduality, principle of consistency, principle of expediency (proportionality of means).

Key words: European integration, strategy, principles, basis, European Union, European integration strategy.

Список використаних джерел:

1. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.

2. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2002. 432 с.
3. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук та ін. ; Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук; І.О. Покаржевська. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
4. Словник української мови : в 11 т. Т. 7. 1976.
5. Корнієнко В.О. Україна в Європі і світі : електронний навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 147 с.
6. Словник української мови : в 11 т. Т. 5. 1974.
7. Артёмов І.В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз : навчальний посібник. Закарпат. держ. ун-т, Навч.-наук. ін-т філос. та євроінтеграційних дослідж. Ужгород : Ліра, 2007. 384 с.
8. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07 лютого 2019 р. № 2680-VIII. *Офіційний вісник України*. 2019. № 18.